

världsarvsgården
BOMMARS

» Tillsammans ger de olika rummen på Bommars en ovanligt tydlig bild av hälsingeböndernas estetiska uppfattning och den breda repertoar som allmogemålarna i landskapet behärskade när det gällde inredningskonst.

Copyright: Länsstyrelsen Gävleborg
Form: Region Gävleborg
Skribent: Lenita Jansson Herlitz
Källor: Världsarvsnomineringen
Foto: Jakob Dahlström, Lars Lööv,
Hälsingebilder, Hälsinglands museum

BOMMARS ligger högt i utkanten av byn Letsbo, i en skogsrik del av Ljusnans dalgång. Med sin högresta, solbrända mangårdsbyggnad är den representativ för hur de förmögnare bönderna i Ljusdal byggde sina gårdar på 1800-talet. Interiörerna och inredningen består av herrgårdsinspirerade tapeter kombinerat med folkligt måleri, en kombination som var mycket

ovanlig. Till och med klädstugan har dekorerats med stockholmstidningar från mitten av 1850-talet. Gården nämns som Oppigården redan år 1542 men fick sitt nuvarande namn under 1900-talet. Idag är Bommars privatägd, men erbjuder guidade visningar och evenemang sommartid.

SOLBRÄND MANGÅRDSBYGGNAD MED TVÅ INGÅNGAR

DEN LÅNGSTRÄCKTA mangårdsbyggnaden byggdes år 1844 och består av två våningar. Timmerfasaderna visar spår av röd färg, men har under de senaste 150 åren lämnats utan ommålning och det är så furutimret har fått sin solbrända mörkbruna färg. Huset har två ingångar, varav den västra leder till bostaden och den östra till ett separat, större rum som verkar ha varit en sängstuga vid fester. Båda ingångarna är försedda med varsin brokvist, som dock inte är från husets byggnadstid, utan har tillkommit senare.

BLANDNING AV TRYCKTA TAPETER OCH FOLKLIGT MÅLERI
Mangårdsbyggnadens mest påkostade rum ligger på den övre våningen. Här finns två väggfasta sängar och en ovanlig öppen spis med kolonnformad överdel. Väggarna är klädda med en tryckt

tapet som har ett storblommigt mönster i starka färger och här har målaren kopierat en fransk papperstapet, vilken återfinns bland annat på herrgården Ekebyhof nära Stockholm. Den lokalt tillverkade kopian på Bommars skiljer sig dock från originalet, både när det gäller tryckteknik och färgskala. Tapeten är uppsatt på ett ovanligt sätt då skarvarna mellan våderna har täckts med schablonmålade papprem-sor i gult och blått, färger som går igen i tapetmönstret. Interiörerna på Bommars visar att samma tapeter ofta valdes både av bönder och de högre samhällsskikten, men att bönderna utnyttjade de tryckta tapeterna i enlighet med sina egna inredningstraditioner.

HÄLSINGEGÅRDARNAS HISTORIA

MÅNGA RUM FÖR FEST

En hälsingegård kunde ha upp till femton inredda rum men endast ett par av rummen användes till vardags. Resten användes bara vid riktigt betydelsefulla tillfällen, som bröllop. Dessa festrum är ofta rikt dekorerade där målningstekniken fick markera rummets användning och status.

LINET, SKOGEN OCH HANDELN

Böndernas goda ekonomi hade sin grund i jordbruket och boskapsskötseln. Utöver det hade även många hälsingebönder möjlighet att få inkomst från linnetillverkning, handel samt försäljning av skogsmark och avverkningsrätter.

TVÅ KAMRAR MED OLIKA STILAR

I öst finns två kamrar som är inredda vid samma tid men i helt olika stilar. Den ena har marmorerade väggar som har ramats in av schablonbårder. Bröstpanelen imiterar det exklusiva träslaget rotfanér, medan listerna är målade i kalkstensgrått. I den andra kammaren är väggarna tapetserade med en papperstapet i nyrenässans, en stil som inspirerades av 1500-talets Europa.

KLÄDSTUGA MED SCHABLONMÅLAD TAKBÅRD

På övre våningen finns även ett rum utan eldstad för klädförvaring. Sådana rum brukar i Hälsingland annars vara oinredda men här är den tapetserad med stockholmstidningar från omkring 1850. Den schablonmålade takbården hör ihop med tidningstapetseringen och visar att den verkligen varit avsedd som dekoration.

ELEGANTA HALLAR UPPE OCH NERE

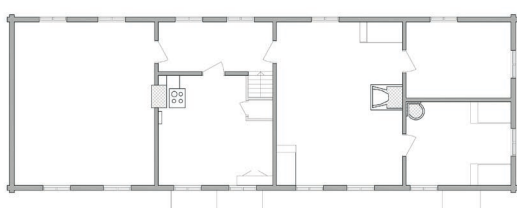
Den övre hallen har en kombination av gröntonad marmorering och grå kalkstensimiterande bröstpanel som ger ett lätt och elegant intryck. Samma kombination av färger och tekniker går igen även i den nedre hallen.

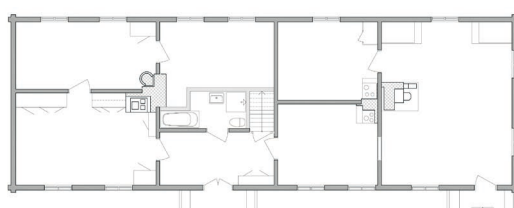
BOTTENVÅNINGEN HAR KONTINUERLIGT MODERNISERATS

Bottenvåningens bostadsrum har kontinuerligt moderniserats och är idag privatbostad. Sängstugan i den östra delen har dock fortfarande kvar mycket av sin originalinredning från 1848. Här finns en öppen spis och två väggfasta sängar bevarade. Väggarna är schablondekorerade med ett rombmönster i blått, gult och rött, medan sängar, dörrar och bröstpaneler är målade i valnötsimitation. Detta exklusiva träslag var högsta mode i mitten av 1700-talet men som man ändå sällan ser imiterat på bondgårdarna i Hälsingland. Sängstugan har troligen varit avsedd endast för festtillfällen men har ändå slitits hårt. Troligen skedde det under en period vid 1900-talets början då gården hyrdes ut som bostad till skogsarbetare.

PLANSKISS BOMMARS MANGÅRDSBYGGNAD

Övervåning

Bottenvåning

SOMMARBOSTAD OCH UTHUS

I rät vinkel mot mangårdsbyggnaden ligger ett mindre bostadshus som byggdes samtidigt. Till gården hör även en stor ladugård och en grupp välbevarade äldre uthus från 1800-talet. Det är ett spannmålshärbre i tre våningar, en mindre ladugård för sommarbruk och en smedja. Här finns också en ängslada från 1650-talet.

Nedre hallen

PÅ SAMMA PLATS SEDAN MEDELTIDEN

Gården Bommars nämns redan i 1542 års jordebok som Oppigården. Namnet Bommars kom med en ny ägarfamilj under 1900-talet som tidigare bodde på gården "Bomma" i Järvsö.

År 1827 gifte sig enda dottern och arvtägerskan till Bommars, Gölin Jonsdotter, med bonden Sven Johansson. Han ägde och brukade en annan gård som låg betydligt mer centralt i socknen och gården beboddes då av arrendatorer och anställda. År 1844 förstördes husen på Bommars vid en brand men gården byggdes omedelbart upp igen. År 1887 togs gården åter i bruk som bostad för ägarna när Gölin Jonsdotters dotterson Sven Persson flyttade in och tog över driften. Gården ärvdes sedan i samma släkt fram till 1901 och den nuvarande ägarfamiljen tog över gården år 1930.

KORT OM VÄRLDSARV

Ett världsarv är en miljö som anses vara helt unik i världen och därmed har betydelse för hela mänskligheten. De kriterier som ska uppfyllas för att utses till världsarv styrs av världsarvskonvention från år 1972 som då antogs av FN-organet Unesco. När ett objekt väl skrivs in på världsarvslistan är landet där världsarvet finns förpliktigat att se till att det bevaras för eftervärlden.

HÄLSINGEGÅRDARNA MED I VÄRLDSARVSLISTAN

Det finns idag drygt 1100 världsarv runt om i världen. Varje år tillkommer ungefär tret-tio stycken. Sverige har femton. Sedan sommaren 2012 är sju gårdar i Hälsingland ett av världsarven.

Hälsingegårdarna skrevs in på Unescos världsarvslista under namnet "Decorated Farmhouses of Hälsingland". Utnämningen fokuserar på det som verkligen är unikt med gårdarna, den folkliga byggandet och utsmyckandet av rum och hela hus enbart för fest. Att vanliga bönder byggde så stora hus med så många och stora rum enbart avsedda för fester gör att det finns fler dekorerade interiörer i bondemiljöer bevarade i Hälsingland än någon annanstans i världen. De flesta av dessa gårdar byggdes på 1800-talet då byggandet nådde sin höjdpunkt.

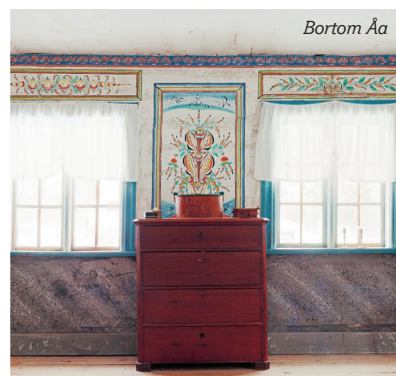
Pallars

Kristofers

Jon-Lars

Bortom Åa

Gästgivars

Erik-Anders

» Ett världsarv är en miljö som anses vara helt unik i världen och därmed har betydelse för hela mänskligheten. De kriterier som ska uppfyllas för att utses till världsarv styrs av världsarvskonvention från år 1972 som då antogs av FN-organet Unesco.

VÄRLDSARVET HÄLSINGEGÅRDAR BESTÅR AV DE SJU VÄRLDSARVSGÅRDARNA

Gästgivars i Vallsta

Kristofers i Stene, Järvsö

Jon-Lars i Långhed, Alfta

Bortom Åa i Fågelsjö

Bommars i Letsbo, Ljusdal

Erik-Anders i Asta, Söderala

Pallars i Långhed, Alfta

VISNINGAR, BESÖKSCENTRUM OCH ÖPPETHÅLLANDE

Bommars är en privatägd bostad men arrangerar visningar och evenemang sommartid. Kontakta Bommars (www.bommars.se) eller Besökscentrum/Visitor Center (www.stenegard.com) för mer information. **Respektera den privata miljön och besök inte gården när den inte är öppen.**

LÄR KÄNNA DITT KULTURARV – MEN MED ANNAT ÄN HÄNDERNA!

Det är viktigt att komma ihåg att vårt gemensamma världsarv ska fortsätta skyddas. Rök inte på området och rör inte vid målade ytor, trä och tyg.

FÖR MER INFORMATION

Gårdens webbplats:

www.bommars.se

www.varldsarvethalsingegardar.se

www.lansstyrelsen.se/gavleborg

(Besöksmål/Världsarvet Hälsingegårdar)

BESÖKSCENTRUM

Stene Gård, Järvsö

www.stenegard.com

Gästgivars, Vallsta

www.varldsarvetgastgivars.se

Hälsingegård Ol Anders, Alfta

www.ol-anders.se

Erik-Anders, Asta

www.erik-anders.se

Respektera den privata miljön och gå inte in på gården när den inte är öppen för besökare.

HÄLSINGE
GÅRDAR

Länsstyrelsen
Gävleborg

Region
Gävleborg

